

ZBIGNIEW LUBASZEWSKI

PUBLIKACJE KAZIMIERZA JANCZYKOWSKIEGO

Kazimierz Janczykowski, którego 135. rocznica urodzin przypada w bieżącym roku (w ubiegłym roku przypadała 50. rocznica śmierci¹), to jeden z najciekawszych i najbardziej zasłużonych regionalistów i działaczy społecznych w dziejach Chełma. Z zawodu i niewątpliwej pasji był nauczycielem, przez blisko pięćdziesiąt lat związanym z Państwowym Gimnazjum (obecnie I Liceum Ogólnokształcącym) im. Stefana Czarnieckiego w Chełmie. Początkowo uczył wychowania fizycznego², a z czasem, po zdobyciu wymaganych kwalifikacji, geografii i astronomii³. Zgodnie jednak z funkcjonującym w tym czasie etosem tego zawodu, od pierwszych lat pracy angażował się w różnorodne działania, obejmujące m.in. popularyzację aktywności fizycznej i sportu, propagowanie turystyki i krajoznawstwa, rozumianego jako poznawanie przeszłości, gromadzenie pamiątek historycznych i popularyzowanie walorów przyrodniczo-kulturowych regionu. Początkowo szczególnie aktywny był w dziedzinie wychowania fizycznego i sportu. Zorganizował w szkole salę gimnastyczną i kierował melioracją parku szkolnego, na terenie którego powstało boisko, bieżnia i kort tenisowy. Uczestniczył w powołaniu Uczniowskiego Koła Sportowego „Czarniecczy” oraz Szkolnego Koła Miłośników Wody (w 1929 roku), funkcjonującego z czasem jako Klub Wioślarski i powiązanego ze strukturami Ligi Morskiej i Kolonialnej. Organizował także zawody i pokazy sportowe na terenie miasta oraz należał do powiatowej Rady Wychowania Fizycznego⁴. W ramach propagowania turystyki prowadził wśród

¹ Kazimierz Paweł Janczykowski urodził się 25 stycznia 1888 roku w Metelinie koło Hrubieszowa jako syn Konstantego Józefa i Eleonory (zwanej w domu Leontyną) z Drzewieckich Janczykowskich. Zmarł 15 kwietnia 1972 roku i został pochowany na cmentarzu parafialnym przy ul. Lwowskiej w Chełmie.

² Ukończył Instytut Gimnastyczny Towarzystwa Edukacji Cieleśnej „Bogaty” w Petersburgu, jednej z najbardziej popularnych organizacji sportowych ówczesnej Rosji (studiował w latach 1912–1914).

³ Studia geograficzne ukończył na Uniwersytecie Poznańskim w 1921 roku.

⁴ W.A. Kozłowski, *Kazimierz Janczykowski – nauczyciel i tropiciel przeszłości Chełmszczyzny. Szkic biograficzny*, [w:] *Księga pamiątkowa Czarniecczyków. Historia – Sylwetki – Wspomnienia*, red. D. Kostecki,

uczniów koło turystyczne oraz sprawował opiekę nad powstałym w 1925 roku Kołem Krajoznawczym i Ludoznawczym, na bazie którego w 1934 roku powstało Szkolne Koło Krajoznawczo-Turystyczne im. Wincentego Pola. Uczestniczył w próbie odbudowy Oddziału Polskiego Towarzystwa Krajoznawczego w 1929 roku (według własnych wspomnień pełnił funkcję wiceprezesa, a w tradycji chełmskiego Oddziału PTK-PTTK jest uznawany za następcę twórcy organizacji dr. Edwarda Łuczkowskiego)⁵. Ścisłe współpracował również z utworzonym z inicjatywy dyrektora Gimnazjum im. S. Czarnieckiego Wiktora Ambroziewicza Muzeum Ziemi Chełmskiej, w którym od 1928 roku wypełnił obowiązki kustosa⁶. Już w okresie międzywojennym pogłębiał także swoje zainteresowania historyczne, etnograficzne i przyrodnicze (ukształtowane w znacznej mierze przez Hieronima Łopacińskiego w trakcie nauki w lubelskim gimnazjum), stając się właściwie pierwszym wybitnym znawcą dziejów, kultury i walorów przyrodniczych ziemi chełmskiej (podstawą były liczne materiały, które zgromadził dzięki równie niewątpliwej pasji kolekcjonerskiej). Zdobyte wiadomości prezentował w publikacjach krajoznawczych, będących właściwie pierwszymi tego rodzaju materiałami w dziejach chełmskiego piśmiennictwa. W 1934 roku ukazał się *Szlak wędrówkowy po powiecie chełmskim* (wydany w częściach na łamach lokalnego tygodnika „Kronika Nadbużańska”⁷ oraz w formie nadbitki), a w 1935 roku szkic: *Wśród wzgórz kredowych. Szkic geograficzno-krajoznawczy regionu chełmskiego*, zamieszczony w wydanej w 1935 roku w *Księdze pamiątkowej XX-lecia Gimnazjum im. Stefana Czarnieckiego*⁸. Materiały Kazimierza Janczykowskiego były także podstawą do przewodnika *Chełm przeszłość i pamiątki*, wydanego w 1936 roku przez chełmskiego drukarza i dziennikarza Kazimierza Czernickiego⁹.

Po II wojny światowej Kazimierz Janczykowski powrócił do pracy jako nauczyciel geografii w I Państwowym Gimnazjum i Liceum Męskie im. Stefana Czarnieckiego. Od 1954 roku placówka funkcjonowała jako Szkoła Podstawowa i Liceum Ogólnokształcące (w 1957 roku przywrócono szkole imię Stefana Czarnieckiego).

Z. Okoń, W. Pluta, Chełm 1995, s. 78–80.

⁵ Z. Lubaszewski, J.A. Paszkiewicz, *Oddział PTK-PTTK w Chełmie. Fakty i ludzie*, [w:] *Oddział PTK-PTTK w Chełmie 1910–2010. Publikacja jubileuszowa z okazji 100-lecia Oddziału PTK-PTTK*, red. Z. Lubaszewski, Chełm 2010, s. 15–19.

⁶ K. Mart, *Muzealnictwo chełmskie i jego rola w gromadzeniu oraz dokumentowaniu wielokulturowej spuścizny pogranicza od XIX w. po czasy współczesne*, „Zamojsko-Wołyńskie Zeszyty Muzealne” 2006–2007, t. 4, s. 49–56.

⁷ *Szlak wędrówkowy po powiecie chełmskim, poprzedzony krótką monografią powiatu*, „Kronika Nadbużańska” 1933, nr 3, s. 2; nr 4, s. 4; nr 5, s. 2; nr 6, s. 3; nr 8, s. 5; nr 9, s. 3; nr 11, s. 2; nr 12, s. 2; nr 14, s. 2; nr 15, s. 2.

⁸ *Wśród wzgórz kredowych. Szkic geograficzno-krajoznawczy regionu chełmskiego*, [w:] *W Dwudziestą Rocznice 1915–1935. Księga pamiątkowa Państwowego Gimnazjum im. St. Czarnieckiego w Chełmie*, Chełm 1935, s. 37–71.

⁹ K. Czernicki, *Chełm – przeszłość i pamiątki*, Chełm 1936.

Od 1 września 1951 roku pełnił również obowiązki kierownika sekcji dydaktyczno-naukowej w zakresie geografii w Wojewódzkim Ośrodku Doskonalenia Kadr Oświatowych w Lublinie. Po czterech latach został przeniesiony do Powiatowego Ośrodka Metodycznego przy Wydziale Oświaty Prezydium Powiatowej Rady Narodowej w Chełmie, w którym pracował do 1966 roku¹⁰. Mimo mniejszego wymiaru godzin w szkole nadal opiekował się Szkolnym Kołem Krajoznawczo-Turystycznym oraz organizował obozy wędrowne dla młodzieży, głównie po Pojezierzu Łęczyńsko-Włodawskim¹¹. Przystąpił również do odbudowy Muzeum w Chełmie, w którym nadal pełnił funkcję kustosa i kierownika. Od 1949 roku placówka korzystała z dotacji Ministerstwa Kultury i Sztuki. W tym samym roku zapadła decyzja o upaństwowieniu muzeum z dniem 1 stycznia 1950 r. Na bazie pozyskanych poprzez dary i eksploracje zabytków archeologicznych zorganizowano nową ekspozycję, otwartą 1 maja 1953 roku w salach dawnego kolegium pijarów przy ul. Lubelskiej 55. W kolejnych latach zbiory muzealne uległy znacznemu wzbogaceniu, czyniąc z placówki jedno z głównym muzeów regionalnych Lubelszczyzny. Po wieloletnich staraniach Kazimierza Janczykowskiego gmach przy ul. Lubelskiej 55 został ostatecznie przekazany na potrzeby muzeum. Otwarcie ekspozycji nastąpiło po kompleksowym remoncie obiektu, ukończonym już po jego odejściu na emeryturę (z dniem 1 listopada 1968 roku)¹².

4 grudnia 1948 roku Kazimierz Janczykowski uczestniczył w reaktywowaniu chełmskiego Oddziału PTK, w którym objął funkcję prezesa Zarządu. Pozostał na tym stanowisku w 1950 roku, po połączeniu PTK z Polskim Towarzystwem Tatrzańskim i przekształceniu organizacji w Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze. Przewodniczył organizacji przez 10 lat, stając się główną postacią zorganizowanego ruchu krajoznawczo-turystycznego w Chełmie. Po rezygnacji z funkcji, pozostał w Zarządzie jako „prezes honorowy”. W 1961 roku jako pierwszy członek Oddziału PTTK w Chełmie otrzymał uprawnienia przewodnickie na województwo lubelskie¹³. Działal również w Związku Nauczycielstwa Polskiego, Polskim Towarzystwie Geograficznym, Lidze Ochrony Przyrody, Towarzystwie Wiedzy Powszechnej, Grupie Literackiej „Pryzmaty” oraz współtworzył powołane w 1959 roku Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Chełmskiej¹⁴.

¹⁰ L.J. Okoń, *Portret Kazimierza Janczykowskiego*, Chełm 1983, s. 6.

¹¹ *Naukowo-turystyczne wędrówki „Czarnieczyków”*, oprac. W.A. Kozłowski, [w:] *Księga pamiątkowa Czarnieczyków*, t. 3, red. M. Stopa [et al.], Chełm 2000, s. 121–128.

¹² M. Kokosiński, *Dzieje muzealnictwa chełmskiego*, [w:] *Chełm i chełmskie w dziejach*, red. R. Szczygieł, Chełm 1996, s. 351–360.

¹³ Z. Lubaszewski, J.A. Paszkiewicz, Oddział PTK–PTTK..., *op. cit.*, s. 20–24.

¹⁴ L.J. Okoń, *Portret Kazimierza Janczykowskiego*, *op. cit.*, s. 8–9.

Nadal istotnym elementem działalności Kazimierza Janczykowskiego była aktywność pisarska, która w okresie powojennym uległa wyraźnemu rozwojowi. Publikował zarówno na łamach lokalnej prasy lubelskiej („Życie Lubelskie”, „Kurier Lubelski”, „Sztandar Ludu”, „Wiadomości Chełmskie”, „Kamena”), jak również w periodykach ogólnopolskich („Z Otchłani Wieków”, „Poznaj Swój Kraj”, „Chrońmy Przyrodę Ojczystą”, „Chłopska Droga” i „Nowa Szkoła”). Do najcenniejszych prac należą wydane w 1946 roku opracowania dotyczące Góry Chełmskiej (*Góra Chełmska, jej królowa i lud* i *Ósmy wrzesień na Górze Chełmskiej w dniach triumfu i klęski*¹⁵). Regularnie umieszczał artykuły na łamach tygodniówek „Ziemia Chełmska”, wydawanych przez Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Chełmskiej. Bardzo ciekawy materiał (*Powstanie i najdawniejsze dzieje Chełma*) przygotował również do zbiorowej publikacji *Ziemia Chełmska. Materiały z sesji naukowej historyków odbytej w Chełmie 21.VI.1959 r.*, wydanej w Lublinie w 1961 roku¹⁶. Posiadał także zdolności literackie, w tym poetyckie. Między innymi był autorem słów do hymnu I Liceum Ogólnokształcącego im. S. Czarnieckiego (utwór pod tytułem *Sztandar Czarnieczyków* powstał w 1957 roku¹⁷). Większość jego publikowanej twórczości to jednak publicystyka poświęcona dziejom Chełma i ziemi chełmskiej oraz walorom krajoznawczo-turystycznym miasta i regionu. Jego artykuły i notatki, pisane barwnym, gawędziarskim stylem, wpisywały się w charakterystyczną w kręgu działaczy PTK i PTTK twórczość krajoznawczą, pełną drobiazgów i ciekawostek. W sumie był autorem ponad 80 artykułów i drobnych publikacji prasowych (uwzględniając materiały opublikowane po śmierci). Niestety, była to tylko niewielka część jego twórczości, gdyż większość pozostała w rękopisach i maszynopisach, w tym kilka wersji szczegółowego przewodnika po regionie chełmskim¹⁸.

¹⁵ K. Janczykowski, *Góra Chełmska, jej królowa i lud*, Chełm 1946; *idem*, *Ósmy wrzesień na Górze Chełmskiej w dniach triumfu i klęski*, Chełm 1946.

¹⁶ *Idem*, *Powstanie i najdawniejsze dzieje Chełma*, [w:] *Ziemia Chełmska. Materiały z sesji naukowej historyków odbytej w Chełmie 21 czerwca 1959 r.*, red. J. Willaume, Lublin, s. 155–159.

¹⁷ *Idem*, *Sztandar Czarnieczyków*, [w:] *Zjazd nauczycieli i wychowanków Szkoły im. Stefana Czarnieckiego w Chełmie. Jednostówka 1915–1957*, oprac. pod kier. J. Tokarskiej-Kazimierczukowej, red. K. Janczykowski [et al.], Chełm 1957, s. 42.

¹⁸ Maszynopisy Kazimierza Janczykowskiego znajdują się w zbiorach: Chełmskiej Biblioteki Publicznej im. M.P. Orsetti w Chełmie; Szkoły Podstawowej nr 6 im. I. Sendlerowej (w latach 1986–2017 szkoła nosiła imię Kazimierza Janczykowskiego, początkowo jako szkoła podstawowa, następnie jako Zespół Szkół Ogólnokształcących) oraz Oddziału PTTK im. Kazimierza Janczykowskiego w Chełmie.

Mimo stosunkowo dużej liczby publikacji poświęconych Kazimierzowi Janczykowskiemu, w postaci artykułów¹⁹ oraz opracowań książkowych²⁰, do tej pory nie zostało przygotowane pełne zestawienie jego publikowanych prac i artykułów (choć taki postulat zgłosił już w 1979 roku Waldemar Michalski²¹). Większość autorów najczęściej przypominała publikacje książkowe oraz prace zachowane w maszynopisach, wzorując się lub wręcz kopiując zestawienie przygotowane w 1983 roku przez Longina Jana Okonia w broszurze *Portret Kazimierza Janczykowskiego*²². Zamieszczony wykaz jest właściwie pierwszą próbą podsumowania dosyć ważnej części działalności pisarskiej Kazimierza Janczykowskiego, którą dodatkowo trudno uznać za pełną, szczególnie w zakresie publikacji z okresu pobytu w Rosji. Wykaz po raz pierwszy ukazał się w publikacji *Chełmscy krajoznawcy. Kazimierz Janczykowski, Stanisław Skibiński, Konstanty Prożogo*, wydanej w 2015 roku z okazji 105-lecia powstania Oddziału PTK-PTTK w Chełmie²³ (noszącego od 1979 roku imię Kazimierza Janczykowskiego). Prezentowana wersja została w pewnym wymiarze uzupełniona i zweryfikowana.

PUBLIKACJE KAZIMIERZA JANCZYKOWSKIEGO

A. PUBLIKACJE ZWARTE

1. *Teoria ćwiczeń cielesnych* (Теория физических упражнений), Kazań 1916 (publikacja w języku rosyjskim).
2. *Szlak wędrówkowy po powiecie chełmskim, poprzedzony krótką monografią powiatu*, Chełm 1933 (nadbitka cyklu artykułów z „Kroniki Nadbużańskiej”).
3. J. Kolasiński, *Chełmskie pieśni ludowe na 4 głosy, chór mieszany* (wstęp i wybrane teksty piosenek K. Janczykowski), Muzeum Ziemi Chełmskiej, Chełm 1939, z. 1.

¹⁹ Można wymienić m.in.: Cz. Klepacki, *K. Janczykowski – etnograf, archeolog, a przede wszystkim historyk Chełmszczyzny i opiekun muzeum*, „Kurier Lubelski” 1957, nr 77, s. 12; M. Derecki, *Janczykowski, „Kamena”* 1967, nr 21, s. 2, 10; M. Targoński, *Zasłużony badacz ziemi chełmskiej*, „Zielony Sztandar” 1972, nr 1, s. 9; A.L. Gzella, *Zmarł Kazimierz Janczykowski*, „Kurier Lubelski” 1972, nr 92, s. 2; L.A. Okoń, *O Kazimierzu Janczykowskim*, „Kurier Lubelski” 1972, nr 96, s. 3; S. Skibiński, *Moje wspomnienia o K. Janczykowskim*, „Ziemi Chełmska” Jednodniówka, Chełm 1972, s. 26–27; *Kochany Janczar. Wydawnictwo upamiętniające nadanie imienia Kazimierza Janczykowskiego Szkole Podstawowej nr 6 w Chełmie w 25. rocznicę jej utworzenia*, oprac. W. Graboś, Chełm 1986; K. Prożogo, *Kazimierz Paweł Janczykowski, „Kamena”* 1992, nr 3–4, s. 63–64; S. Gołub, *Archeologiczne pasje Kazimierza Janczykowskiego*, „Więści Chełmskie” 1997, nr 4 (57), s. 8; Z. Lubaszewski, *Archeologia w działalności Kazimierza Janczykowskiego*, „Archeologia Polski Środkowowschodniej” 2008, t. 10, s. 339–346.

²⁰ W.A. Kozłowski, *Kazimierz Paweł Janczykowski. Życie – twórczość – wspomnienia 1888–1972*, Chełm 2000; *idem, Kazimierz Paweł Janczykowski 1888–1972*, Chełm 2011.

²¹ W. Michalski, *Kazimierz Janczykowski jako pisarz*, „Ziemia Chełmska”, jednodniówka, Chełm 1979, s. 23.

²² L.J. Okoń, *Portret Kazimierza Janczykowskiego*, op. cit., s. 13–14.

²³ *Chełmscy krajoznawcy: Kazimierz Janczykowski, Stanisław Skibiński, Konstanty Prożogo*, oprac. Z. Lubaszewski, Chełm 2015.

4. *W dniu chwały i klęski. Rys historyczny obrazu Matki Bożej Chełmskiej od czasów najdawniejszych do 1939 roku*, Chełm 1939 (publikacja przygotowana do wydania, nie wydana z powodu wybuchu wojny).
5. *Góra Chełmska, jej Królowa i lud*, Parafia Mariacka na Górze Chełmskiej, Chełm 1946 (Biblioteka Ziemi Chełmskiej, nr 1).
6. *Ósmy września na Górze Chełmskiej w dniach triumfu i klęski*, Parafia Mariacka na Górze Chełmskiej, Chełm 1946 (Biblioteka Ziemi Chełmskiej, nr 2).
7. *Wszystkie drogi prowadzą do Chełma (Szlakami Chełma i Powiatu Chełmskiego). Zarys monograficzny dla wędrujących pieszo po ziemi chełmskiej krajoznawców i turystów*, wprowadzenie i przygotowanie tekstu Z. Lubaszewski, Chełm 2022.

B. ARTYKUŁY

1912

1. *Kilka słów o „Sokole”*, „Dziennik Petersburski”, nr 45, s. 4.

1928

2. *Piłsudski zamiast Gdyni winien stać na straży polskiego morza*, „Głos Prawdy”, nr 306, s. 3.

1933

3. *Szlak wędrowski po powiecie chełmskim, poprzedzony krótką monografią powiatu*, „Kronika Nadbużańska”, nr 3, s. 2; nr 4, s. 4; nr 5, s. 2; nr 6, s. 3; nr 8, s. 5; nr 9, s. 3; nr 11, s. 2; nr 12, s. 2; nr 14, s. 2; nr 15, s. 2.
4. *Wycieczki szkolne a nowy ustrój szkolnictwa (Z metodyki wycieczek szkolnych)*, „Dziennik Urzędowy Kuratorium Okręgu Szkolnego Lubelskiego”, nr 2/17 (53), s. 567–571.

1934

5. *O wyzyskaniu Muzeum regionalnego Ziemi Chełmskiej dla potrzeb szkolnych w związku z nowymi programami*, „Dziennik Urzędowy Kuratorium Okręgu Szkolnego Lubelskiego”, nr 2 (66), s. 84–89.

1935

6. *Wśród wzgórz kredowych. Szkic geograficzno-historyczny regionu chełmskiego*, [w:] *W Dwudziestą Rocznicę 1915–1935. Księga Pamiątkowa Państwowego Gimnazjum im. Stefana Czarnieckiego w Chełmie*, Chełm, s. 37–71.

1939

7. *Chełmszczyzna – prastara ziemia polska*, „Górka – 1939”, jednodniówka rocznicowa, Parafia Mariacka, Chełm, s. 4–7.

1947

8. *I znowu grób neolityczny w Stołpiach pod Chełmem*, „Życie Lubelskie”, nr 210, s. 3; nr 211, s. 3.
9. *Ile liczy lat – nie wiadomo. Remont zabytkowej wieży w Stołpiach*, „Życie Lubelskie”, nr 217, s. 5.

1948

10. *Bilans strat Muzeum*, „Życie Lubelskie”, nr 117, s. 29–30.
11. *Dotychczasowy dorobek Muzeum*, „Życie Lubelskie”, nr 118, s. 29–30.

1951

12. *950-lecie Chełma*, „Sztandar Ludu”, nr 41, s. 6.
13. *S.O.S.! Ginie karłina popłocholistna na Łysej Górze pod Stawem. Jedyna roślina w Europie*, „Sztandar Ludu”, nr 148, s. 6.
14. *Muzeum w Chełmie zasługuje na większe zainteresowanie ze strony społeczeństwa*, „Tydzień Literacki”, dod. do „Sztandaru Ludu”, nr 55, s. 6.

1955

15. *Muzeum w Chełmie*, „Lud”, t. 42, (druk 1956), s. 854–855.
16. *Na chełmskich Pagórach. 1. Krajobraz chełmski*, „Wiadomości Chełmskie”, nr 4, s. 4.
17. *Ludowe zagadki chełmskie (cz. 1)*, „Wiadomości Chełmskie”, nr 4, s. 4.

1956

18. *Ludowe zagadki chełmskie (cz. 2)*, „Wiadomości Chełmskie”, nr 5, s. 8.
19. *Nowe lato dobre lato... Noworoczne zwyczaje chełmskie*, „Wiadomości Chełmskie”, nr 5, s. 4–5.
20. *Na chełmskich Pagórach. 1. Krajobraz chełmski (cz. 2)*, „Wiadomości Chełmskie”, nr 7, s. 2–3.
21. *Ludowe zagadki chełmskie (cz. 3)*, „Wiadomości Chełmskie”, nr 10, s. 4.

1957

22. *Rezerwat roślinny Stawska Góra*, „Życie Lubelskie”, nr 59, s. 6.
23. *Rezerwat na Stawskiej Górze*, „Sztandar Ludu”, nr 11, s. 4.
24. *Sztandar Czarniecczyków*, [w:] *Zjazd nauczycieli i wychowanków Szkoły im. Stefana Czarnieckiego w Chełmie, Jednodniówka 1915–1957*, oprac. pod kier. J. Tokarskiej-Kazimierczukowej, red. K. Janczykowski [et al.], Chełm, s. 42.
25. *Wędrowka po rodzinnej ziemi na podstawie fragmentów pracy Kazimierza Janczykowskiego p.t. Kierunki rozwoju Chełma i powiatu chełmskiego*, [w:] *ibidem*, s. 43–56.
26. *Chełmskie podziemia*, „Sztandar Ludu”, nr 228, s. 4.

27. *Rośnie wielki Chełm*, „Sztandar Ludu”, nr 269, s. 4.
1958
28. *Stadarnia. Nowe stanowisko kultury amfor kulistych*, „Kurier Lubelski”, nr 142/143, s. 3.
1959
29. *W pamiętne dni lipcowe*, „Wiadomości Chełmskie”, jednodniówka poświęcona XV-leciu PRL, Chełm, s. 3.
30. *Chełm* (rub. „Ziemia gromadzi prochy. Woj. lubelskie”), „Z Otchłani Wieków”, nr 3, s. 202–203 (wspólnie z S. Skibińskim).
31. *Od Wisły do Bugu*, „Poznaj Swój Kraj”, nr 10, s. 4–7.
32. *Czy likwidacja Muzeum w Chełmie?*, „Sztandar Ludu”, nr 284, s. 3.
1960
33. *Nowy Rok Chełmski*, „Ziemia Chełmska”, jednodniówka regionalna Stowarzyszenia Miłośników Ziemi Chełmskiej w Chełmie Lubelskim (dalej „Ziemia Chełmska”, jednodniówka), Chełm, styczeń, s. 6–7.
34. *Wzgórze 296 m. – Wspomnienia pierwszomajowe*, „Ziemia Chełmska”, jednodniówka, Chełm, maj, s. 3–4.
35. *Konkurs – Lato 1960. Pojezierze Łęczyńsko-Włodawskie*, „Kultura i życie”, tygodniowy dod. do „Sztandaru Ludu” (dalej „Kultura i życie”), nr 15, s. 3.
36. *Na szlakach Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego*, (Notatnik turysty, cz. 1), „Sztandar Ludu”, nr 171, s. 4.
37. *Szlakiem Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego*, (Z notatnika turysty, cz. 2); nr 177, s. 4 (cz. 3); nr 178, s. 4 (cz. 4); nr 182, s. 4 (cz. 5); nr 184, s. 4 (cz. 6).
38. *Szlakiem Pojezierza*, (Z notatnika turysty cz. 7), „Sztandar Ludu”, nr 188, s. 4.
39. *Zagłębowce ma przyszłość...*, (Z notatnika turysty cz. 8) „Sztandar Ludu”, nr 194, s. 4.
40. *Nowy szlak wytyczony*, (Z notatnika turysty cz. IX), „Sztandar Ludu”, nr 196, s. 4.
1961
41. *Powstanie i najdawniejsze dzieje Chełma*, [w:] *Ziemia Chełmska. Materiały z sesji naukowej historyków odbytej w Chełmie 21.VI.1959 r.*, Lublin, s. 155–160.
42. *„Dni Chełma” we wrześniu 1961 r. (960-lecie Chełma)*, „Ziemia Chełmska”, jednodniówka, Chełm, s. 18–19.
1962
43. *Narodziny Polskiej Partii Robotniczej (wspomnienia)*, „Ziemia Chełmska. PPR XX”, wydawnictwo okolicznościowe oprac. przez Stowarzyszenie Miłośników

Ziemi Chełmskiej i wydane przez Komitet Powiatowy PZPR w Chełmie, Chełm, luty, s. 3–4.

44. „Czarniecczycy” – pionierzy, „Ziemia Chełmska”, jednodniówka, Chełm, wrzesień, s. 5–7.

45. S.O.S. „Stawskiej Góry”, „Sztandar Ludu”, nr 131, s. 2.

1963

46. *Pustowójtówna – kobieta-żołnierz*, „Kultura i Życie”, nr 10, s. 1.

47. *Zaczęło się w szkole (Współpraca młodzieży Liceum im. St. Czarnieckiego z Muzeum Ziemi Chełmskiej)*, „Nowa Szkoła”, nr 2, s. 42–44.

1965

48. *Sztandar Czarniecczyków* (wiersz), „Luźne kartki z przeszłości i teraźniejszości”. Jednodniówka z okazji 50-lecia Gimnazjum i Liceum Ogólnokształcącego im. Stefana Czarnieckiego w Chełmie, Chełm, s. 9.

49. *Zaczęło się w szkole*, [w:] *ibidem*, s. 15.

50. *Na szlakach Pojezierza Łęczyńsko-Włodawskiego*, *ibidem*, s. 17.

51. *Nasze obozowe hasło* (wiersz), [w:] *ibidem*, s. 17.

52. *Zaczęło się w szkole*, „Kurier Lubelski” 1965, nr 224, s. 3.

53. *Losy księgozbiorów chełmskich*, „Ziemia Chełmska”, jednodniówka, Chełm, wrzesień, s. 17.

54. *W chełmskim cmentarzysku otwornic*, „Sztandar Ludu”, nr 296, s. 3.

1966

55. *Chełmianin Kliment Redko – malarz radziecki*, „Sztandar Ludu”, nr 127, s. 4.

56. *Tysiąc szkół na Tysiąclecie Państwa Polskiego*, „Ziemia Chełmska”, jednodniówka, Chełm, wrzesień, s. 20.

57. *Szlachetna pasja. W 60. rocznicę śmierci Hieronima Łopacińskiego*, „Kamena”, nr 18, s. 10.

58. *Nieznana fotografia Sienkiewicza*, „Kamena”, nr 19, s. 4.

59. *Zaskroniec – wąż ginący w okolicach Chełma*, „Chrońmy Przyrodę Ojczyzną”, z. 1, s. 50.

1967

60. *Pamiętne czasy. Fragmenty wspomnień*, „Kurier Lubelski”, nr 261, s. 3, 4.

61. *Chełmski ślad Tadeusza Kościuszki*, „Kultura i Życie”, nr 27, s. 2.

62. *Jak ptacy na wędrowce*, „Chłopska Droga”, nr 101, s. 5, 6; nr 102, s. 8; nr 103–104, s. 9 (Praca nadesłana na Międzynarodowy Konkurs z okazji 50. rocznicy rewolucji październikowej).

63. *W 150. rocznicę zgonu T. Kościuszki*, „Kurier Lubelski”, nr 242, s. 3.

64. *Napoleon w tradycji chełmskiej*, „Kultura i Życie”, nr 4, s. 2.

1968

65. *Chełm pragnie wody jak kania dżdżu*, „Kurier Lubelski”, nr 16, s. 3.

1969

66. *Rąbek tajemnicy Manifestu Lipcowego*, „Ziemia Chełmska”, jednodniówka, Chełm wrzesień, s. 4–6.

67. *Jak to dawniej bywało? 50 lat Szkolnych Kół Krajoznawczych*, „Poznaj Swój Kraj”, nr 8, s. 14–15.

68. *Z dziejów Manifestu PKWN*, „Chłopska Droga”, nr 58/59, s. 5.

69. *Gdy Chełm był stolicą*, „Razem”, nr 7/8, s. 6–7.

1970

70. *S.O.S. dziewięciśiu popłocholistnego*, „Kurier Lubelski”, nr 244, s. 5.

1971

71. *Kopernikowska uroczystość*, „Ziemia Chełmska”, jednodniówka, Chełm, s. 13.

1972

72. *Pierwsze dni wolności*, „Ziemia Chełmska”, jednodniówka, Chełm, s. 6 (fragment wspomnień „Moje 25 lat”).

1979

73. *Chełm się budzi do życia (fragment wspomnień)*, „Chełm 80”, jednodniówka Studenckiej Akcji Chełm – 80, Chełm kwiecień, s. 6.

1982

74. *Na Roztoczu*, [w:] *Współczesne podania ludowe*, wybór, wstęp i oprac. M. Łesiów, Lublin, s. 73–75.

75. *Olisia*, [w:] *Współczesne podania ludowe*, wybór, wstęp i oprac. M. Łesiów, Lublin, s. 107–111.

76. *Miłość zakłęta w dębie i sośnie*, [w:] *Współczesne podania ludowe*, wybór, wstęp i oprac. M. Łesiów, Lublin, s. 121–125.

1986

77. *W wyzwolonym Chełmie*, „Życie Literackie”, nr 29, s. 1, 10–11.

78. *W walce o narodową szkołę polską*, [w:] „Kochany Janczar”. Wydawnictwo upamiętniające nadanie imienia Kazimierza Janczykowskiego Szkole Podstawowej nr 6 w Chełmie w 25. rocznicę jej utworzenia, Chełm, s. 9–11.

79. *Hirus*, [w:] *ibidem*, s. 13–14.

80. *Kilka wspomnień o naszej szkole*, [w:] *ibidem*, s. 16–17.

81. *SOS woła trwożliwie dziewięć sił popłocholistny z rezerwatu przyrody „Stawska Góra”*, *ibidem* s. 17–18.

82. *Z pradziejów ziemi chełmskiej*, [w:] *ibidem*, s. 18–19.

83. *Chełmskie bory*, *ibidem*, s. 21.

84. *Chełmski ślad Tadeusza Kościuszki*, [w:] *ibidem*, s. 22.

85. *Defilada*, [w:] *ibidem*, s. 23.

2017

86. *Chełmski ślad Tadeusza Kościuszki*, [w:] *Tadeusz Kościuszko w tradycji historycznej Chełma i ziemi chełmskiej. Wybór materiałów, wybór, przygotowanie i wstęp Z. Lubaszewski*, Chełm, s. 27–29.

SŁOWA KLUCZOWE:

turystyka, krajoznawstwo, PTTK, muzeum, Chełm

Изложение

Публикации Казимежа Янчиковского

Казимеж Янчиковский, чье 135-летие со дня рождения приходится на этот год (в прошлом году исполнилось 50 лет со дня смерти), является одним из самых интересных и выдающихся региональных и общественных деятелей в истории Хелма. По профессии и несомненно страсти был учителем, но с первых лет своей работы был вовлечен в различные виды деятельности, в том числе популяризации физической активности и спорта, популяризации туризма и краеведения, изучение прошлого, сбор исторических памятных вещей и популяризация природных и культурных ценностей региона. Писательская деятельность была важным элементом его деятельности, главным образом в местной печати. Несмотря на относительно большое количество публикаций, посвященных Казимежу Янчиковскому, в виде статей и книжных исследований, до сих пор не составлен полный список его опубликованных работ и статей. Статья является первой попыткой обобщить довольно важную часть писательской деятельности Казимежа Янчиковского. Список впервые появился в публикации Хелмские краеведы. Казимеж Янчиковский, Станислав Скибинский, Константы Прожого, выпущенный в 2015 году по случаю 105-летия основания Филиала ПСК-ПСТК в Хелме (с 1979 года носящего имя Казимежа Янчиковского). Представленная версия несколько дополнена и проверена.

Ключові слова:

туризм, екскурсії, РТТК, музей, Хелм

ABSTRACT

KAZIMIERZ JANCZYKOWSKI'S PUBLICATIONS

Kazimierz Janczykowski, whose 135th birthday anniversary falls this year (in last year was the 50th death anniversary), is one of the most interesting and distinguished regionalists and social activists in the history of Chełm. He was a teacher by profession and undoubtedly passionate, but from the first years of his work he was involved in various activities, including popularizing physical activity and sport, promoting tourism and sightseeing, understood as learning about the past, collecting historical memorabilia and popularizing the natural and cultural values of the region. Writing activity was an important element of his activity, mainly in the local press. Despite the relatively large number of publications devoted to Kazimierz Janczykowski, in the form of articles and book studies, a complete list of his published works and articles has not been prepared so far. The list is the first attempt to summarize a fairly important part of Kazimierz Janczykowski writing activity. The list appeared for the first time in the publication of *Chełm Sightseers. Kazimierz Janczykowski, Stanisław Skibiński, Konstanty Prożogo*, issued in 2015 on the occasion of the 105th anniversary of the establishment of the PTK-PTTK Branch in Chełm (bearing the name of Kazimierz Janczykowski since 1979). The presented version has been supplemented and verified.

KEYWORDS:

tourism, sightseeing, PTTK, museum, Chełm

AUTOR:

mgr Zbigniew Lubaszewski – adiunkt, pracownik Działu Historii Muzeum Ziemi Chełmskiej im. Wiktora Ambroziewicza w Chełmie.